

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Е. В. Піщевська, В. О. Сулова, А. І. Уханова

ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ

*МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО СПЕЦІАЛЬНОГО КУРСУ*

*для студентів спеціальності 053 «Психологія»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти*

Одеса
Букаєв Вадим Вікторович
2021

УДК 159.9.01

ПЗ6

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету психології та соціальної роботи ОНУ імені І. І. Мечникова
Протокол № 7 від 23 червня 2021 р.*

Рецензенти:

О. І. Кононенко, – доктор психологічних наук, професор кафедри диференціальної та спеціальної психології ОНУ імені І. І. Мечникова

Л. М. Цибух – кандидат психологічних наук, доцент кафедри теорії та методики практичної психології Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського

Піщевська Е. В.

ПЗ68 Історія психології : методичні рекомендації до спеціального курсу для студентів спеціальності 053 «Психологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / Е. В. Піщевська, В. О. Сулова, А. І. Уханова. Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2021. – 36 с.

Методичні рекомендації містять всю необхідну інформацію з курсу «Історія психологія» для студентів напряму підготовки 053 Психологія освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» на факультеті психології та соціальної роботи ОНУ імені І. І. Мечникова.

Методичні рекомендації призначено для студентів денної й заочної форми навчання за спеціальністю 053 «Психологія» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» і можуть бути використані студентами й викладачами відповідних кафедр.

УДК 159.9.01

© Піщевська Е.В., Сулова В.О., Уханова А.І., 2021

© Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
Розділ 1. Донауковий та філософський етап розвитку психології	6
<i>Тема 1. Предмет, завдання, методи історії психології</i>	6
<i>Тема 2. Розвиток психології в античний період</i>	7
<i>Тема 3. Ідеалістичні концепції в період античної психології</i>	8
<i>Тема 4. Психологічні концепції стоїків та епікурейців</i>	9
<i>Тема 5. Психологічні теорії Середньовіччя та епохи Відродження</i>	10
<i>Тема 6. Розвиток психології в Новий час</i>	11
<i>Тема 7. Розвиток психології в 17 столітті (Раціоналізм і сенсуалізм)</i>	12
<i>Тема 8. Психологія Просвітництва</i>	14
Розділ 2. Науковий етап розвитку психології	15
<i>Тема 1. Розвиток асоціативної психології</i>	15
<i>Тема 2. Становлення та розвиток експериментальної психології</i>	16
<i>Тема 3. Становлення та розвиток нових психологічних шкіл</i>	18
<i>Тема 4. Розвиток галузей психології</i>	19
<i>Тема 5. Біхевіоризм, гештальтпсихологія: становлення та розвиток у 19-20 століттях</i>	20
<i>Тема 6. Глибинна психологія та її розвиток у 19-20 ст. Поява нових напрямів психології</i>	21
<i>Тема 7. Поява нових напрямів психології</i>	23
<i>Тема 8. Розвиток психології в Україні</i>	24
МЕТОДИ КОНТРОЛЮ	27
<i>Питання для підсумкового контролю</i>	28
<i>Список використаної літератури</i>	31

ПЕРЕДМОВА

Удосконалення навчально-виховного процесу за допомогою використання психологічних знань у формуванні особистості людини, її розвитку та підготовки до творчої праці є одним з найважливіших завдань сучасної психологічної науки. Основною метою психологічної теорії є її втілення у практичну діяльність майбутніх спеціалістів-психологів. До методичних рекомендації з курсу «Історія психології» нами було віднесено актуальні напрямки та проблемні питання навчальної дисципліни. Всі теми розглянуті нами у методичних рекомендаціях мають навчальну та практичну цінність. Вони покликані допомогти студентам в засвоєнні основних психологічних теорій та підкреслення важливості вивчення історичних коренів наукових знань для адекватного осмислення системи ідей та категорій, що утворюють сучасний план психологічної науки, а також для отримання студентами знань про історію зародження та розвитку різноманітних теоретичних та емпіричних підходів, теорій, напрямів психології як самостійної науки.

Дуже важливою частиною навчального процесу у вищій школі є самостійна робота студентів. Робота з лекційним матеріалом, в результаті якої студенти формуватимуть власні точки зору на проблему, прагнення до саморозвитку та творче використання знань у майбутній професійній діяльності, є умовою успішного становлення фахівця. У всіх запропонованих національних стандартах в галузі освіти провідне місце відводиться самостійної творчої роботи студента. Зараз реалізується тенденція до збільшення кількості годин, які відводяться на самостійну роботу студента.

Метою методичних рекомендації є виділення специфіки і змісту модулів по опорним темам та дозволяє визначити рівень знань студента.

Студентам при підготовці до заняття слід вивчити рекомендовану літературу, а також відповісти на запитання. Показником засвоєння навчального матеріалу служить: а) опис

результатів питань; б) формулювання теоретичних і практичних висновків; в) відповіді на контрольні питання.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) **загальних (ЗК)**: ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

б) **спеціальних фахових (СК)**:

СК4 Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК7 Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

-знати: ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога; ПР. 20 Демонструвати знання та розуміння основних законів психічної діяльності людини, що визначаються у загальній, віковій, соціальній, юридичній, політичній, клінічній психології, етнопсихології;

-вміти: ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань; ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

Розділ 1
ДОНАУКОВИЙ ТА ФІЛОСОФСЬКИЙ ЕТАП
РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЇ

ТЕМА 1. Предмет, завдання, методи історії психології

**Питання для повторення теоретичного матеріалу і
самопідготовки:**

1. Визначення історії психології як науки.
2. Предмет історії психології.
3. Завдання історії психології.
4. Етапи становлення психології як науки.
5. Методологічні основи історії психології.

Лекційне заняття

Історія психології - наука, що вивчає зміни в уявленнях вчених про психічні феномени, предмет психології та її методи. Предмет історії психології, її методи (історико-генетичний, історико-функціональний, бібліографічний, метод систематизації, метод категоріального аналізу). Завдання історії психології. Аспекти наукової діяльності (когнітивний, комунікативний, особистісний). Основні етапи розвитку психології. Основні фактори розвитку психології: об'єктивні (логіка розвитку психологічних знань) та суб'єктивні (соціальна ситуація розвитку науки та особливості особистості конкретного вченого). Методологічні принципи психології (детермінізму, системності, розвитку).

Питання для самоконтролю:

1. Що таке принцип детермінізму?
2. Що таке принцип системності?
3. Що таке принцип розвитку?
4. Назвіть та охарактеризуйте основні етапи розвитку психології.
5. Назвіть предмет, методи та завдання історії психології, як науки.

ТЕМА 2. Розвиток психології в античний період

Питання для вивчення теоретичного матеріалу і самопідготовки:

1. Загальна характеристика психології періоду античності.
2. Психологічна природа анімізму.
3. Філософсько-психологічні погляди представників Мілетської школи.

Лекційне заняття

Загальна характеристика психології в період античності. Взаємозв'язок психології з філософією. Панпсихізм. Гілозоїзм. Етапи психології античності: зародження та становлення психології, період класичної грецької науки, період еллінізму.

Перші психологічні теорії античності. Представники Мілетської школи: Фалес, Анаксімен, Анаксимандр. Пошук першооснови світу. Геракліт – нові можливості вивчення психіки (закон Логос, “Психея”, диференціація рівній життєдіяльності та різних сторін душі).

Елейська школа. Алкмеон (принцип нервізму, принцип подібності, рівні життєдіяльності, гуморальна теорія). Емпідокл (вчення про чотири коріння, біопсихізм, принцип подібності та теорія витікання). Анаксагор (уява про корпускулярну будову світу, “гомеомерії”, принцип протилежності, “Нус” та функція упорядкування).

Демокрит (Атомістична філософсько-психологічна концепція: атом – першооснова світу, структура ті рівні душі, механізми відчуттів, потреби, як рухові сили, виникнення детермінізму).

Питання для самоконтролю:

1. Досягнення Алкмеона у пізнанні психіки людини.
2. Філософсько-психологічна система Емпідокла.
3. Загальні положення вчення Анаксагора.
4. Атомічна філософсько-психологічна концепція Демокрита.

ТЕМА 3. Ідеалістичні концепції в період античної психології

Питання для вивчення теоретичного матеріалу і самопідготовки:

1. Вплив філософії на психологію.
2. Загальні положення вчення Геракліта.
3. Відмінність між дорослим та дитиною з точки зору Геракліта.
4. Гуморальна теорія Гіппократа.

Лекційне заняття

Філософсько-психологічна концепція Сократа. Наукові та соціально-політичні передумови виникнення ідеалізму. Гуманізм. Етична концепція Сократа: принцип помірності. Призначення філософії. Метод сократичної бесіди.

Вчення Платона: “світ ідей”, безсмертя душі, рівні душі. Типологія особистості. Три рівня у структури процесу пізнання. Відкриття внутрішнього мовлення як діалогу. Інтеріоризація.

Вчення Аристотеля про душу. Трактат “О душе” – перше філософсько-психологічне дослідження. Вчення про матерію та форму. Душа як форма живої матерії. Єдність душі та тіла. Умови виникнення сприйняття. Основні види відчуттів. “Загальна чуттєвість”. Асоціації – механізм відчуттів. Види асоціацій. Індивідуальне та родове мислення. Потреби організму та зовнішні предмети як основа загальної воллової активності людини. Кров та загальна рухова активність людини. Вчення про здібності душі (рослинні, чуттєві, розумні). Новизна та значення поглядів Аристотеля. Педагогічні завдання.

Семінарське заняття

Обговорення рефератів.

- «Ідеалістичні погляди Платона».
- «Вчення Аристотеля про душу».

- «Аристотель про особливості розвитку пізнавальних процесів».

- «Філософська й медична школа Гіппократа».

- Філософсько-етична система Сократа.

Питання для самоконтролю:

1. Матеріалістичне виправдання життя (Дюрінг).
2. Матеріалістичне виправдання життя (Лукрецій).
3. Школа Сірона та Філодема.

ТЕМА 4. Психологічні концепції стоїків та епікурейців

Питання для самопідготовки:

Семінарське заняття

Періоди стоїцизму. Фаталізм стоїків. Світова пневма. Чотири рівня світу. Матеріальність душі. Здібності душі (ріст та розмноження, мова, основні види відчуттів, “тегемонікон”). Уявлення, їх види (каталепнічні, фантазми). Асоціації, їх види. Взаємозв’язок мислення та мовлення. Вчення стоїків про афекти. Шляхи подолання афектів. Інстинкти. Етика стоїків. Навчання мистецтву життя.

Вчення Епікура про душу. Критика жорсткого детермінізму. Незалежність та свобода особистості. Епікур: теорія витікання, уявлення (види), сутність мислення, єдність мислення та відчуттів. Розвиток мовлення. Природа сновидінь.

Лукрецій Кар: матеріальність світу. Принцип саморозвитку. Неоднорідність душі (“*anima*”, “*animus*”). Трансформація відчуттів в уявлення. Мислення як співставлення різних уявлень. Етика Епікура та Лукреція.

Психофізіологія Клавдія Галену. Система кровообігу. Кров як основа діяльності душі. Психічна пневма. Печінка, серце, мозок як органи душі, їх функції. Механізми відчуттів та сприйняття. Рух, емоції та афекти. Значення вчення Галену.

Питання для самоконтролю:

1. Вчення стоїків про створення світу.
2. Погляди стоїків про здібності душі.
3. Етика стоїків та вчення про афекти.
4. Уявлення Епікура про природу та душу.
5. Лукрецій Кар: матеріальність світу та неоднорідність душі.
6. Олександрійська школа лікарів.
7. Психофізіологія К. Галена.

ТЕМА 5. Психологічні теорії середньовіччя та епохи відродження

Питання для самоперевірки:

1. Загальна характеристика психології в епоху Середньовіччя.
2. Арабомовна наука.
3. Виникнення і розвиток психології в країнах Сходу (Китай, Індія, Японія).
4. Фома Аквінський: тлумачення Аристотеля.

Лекційне заняття

Загальна характеристика психології в епоху Середньовіччя. Вплив релігії. Пошук предмета вивчення психології. Зародження схоластики. Виникнення теорії двох істин (деїзм). Інтерпретація поглядів Платона та Аристотеля. Томізм. Фома Аквінський: тлумачення Аристотеля. Ідея о двох істинах: розуму та Бога. Ієрархія душевного життя. Інтроекція.

Критика томізму. Д. Скотт: матерія як умова створення всього. Р. Бекон: провідне значення природних наук перед теологією. Номіналізм та реалізм. В. Оккам: знакова теорія чуттєвого та розумового образу.

Схід: розвиток природознавства, його культурно-історичні передумови. Авіцена: ідея взаємозв'язку психологічного та фізіологічного, експериментальні дослідження. Вікова психологія, роль виховання. Фізіологічні механізми психічних

функцій. Основні риси відчуттів. Ідеалістична трактовка незалежності мислення.

Психофізіологія зору. Альгазена. Аверроес. Значення досліджень вивчення ока для розуміння природи психічних явищ.

Розвиток психології в епоху Відродження. Повернення к ідеям античності. Період гуманізму. Критика схоластики. Нові аспекти психолого-філософських досліджень: вивчення пізнання та здібностей людини. Л. Валла: людина як частка природи. Принцип задоволення. П. Помпонаці: душа – природне явище, взаємозв'язок душі та тіла. Б. Телезіо: матерія – основа світу, душа – матеріальна властивість, пульсація духа. Леонардо да Вінчі: анатомічне дослідження опорно-рухового апарату. Біомеханіка. Л. Вівес: природне дослідження психіки людини, характеристика емоційного стану, самоспостереження як основний метод дослідження душі. Х. Уарте: індуктивний метод пізнання, вивчення індивідуальних особливостей людини, зародження диференціальної психології. Меланхтон: модернізація поглядів Аристотеля, здібності душі (тілесна обумовленість нищив здібностей та божественна - розумної душі). Залежність поглядів від теології. Гокленіус: трактат “Психологія”.

Підсумки розвитку психології в епоху Відродження.

Питання для самоперевірки:

1. Критика томізму. Д. Скотт, Р. Бекон, В. Оккам.
2. Назвіть основні риси відчуттів.
3. Розвиток психології в епоху Відродження

ТЕМА 6. Розвиток психології в новий час

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки:

1. Відкриття Коперніка.
2. Теорії Нового часу.
3. Деїзм Ф. Бекона.
4. Дуалізм та раціоналізм Р. Декарта.

Лекційне заняття

Загальна характеристика психології в Новий час. Досягнення природознавства. Відкриття Н. Коперніка, Д. Бруно, Г. Галілея, У. Гарвея, Р. Декарта. Появлення нових підходів в науці. Сенсуалізм та раціоналізм. Матеріалізм та ідеалізм.

Перші теорії Нового часу. Ф. Бекон: формулювання основ емпіризму. Новий метод психології – індуктивна логіка (Органон). Деїзм Бекона у поглядах про душу. Методологічні принципи науки.

Дуалізм та раціоналізм Р. Декарта. Обґрунтування принципу детермінізму. Включення психофізіологічних актів у систему фізико-механічних явищ. Обґрунтування експериментального вивчення “механіки тіла”. Психологія – наука про свідомість. Інтроекція як основний метод пізнання в психології. Заперечування існування психіки у тварин. Мислення – єдиний атрибут душі. Механодетермінізм. Рефлекс як принцип роботи тіла. Рефлексія як принцип роботи душі. Нова форма дуалізму.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке інтроекція?
2. Що таке емпіризм?
3. У чому сутність теорії Ф. Бекона?
4. Що таке сенсуалізм та раціоналізм?

ТЕМА 7. Розвиток психології в 17 столітті (раціоналізм і сенсуалізм)

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки:

1. Основні тенденції розвитку філософії і психології у 17 ст.
2. Філософсько-психологічна система Р. Декарта.
3. Матеріалістична концепція Т. Гоббса.
4. Вчення Б. Спінози про психіку.
5. Сенсуалізм Дж. Локка.
6. Ідеалізм Г. Лейбниця.

Лекційне заняття

Раціоналізм в психології. Матеріалістична інтерпретація раціоналізму. Б. Спіноза - вчення про єдину субстанцію. Атрибути – властивості субстанції. Розкриття сутності людини через модуси душі та тіла. Рівні пізнання. Демонстративні знання, раціональна інтуїція. Етика Б. Спінози. Приборкання афектів – шлях до свободи.

Ідеалістична традиція Г. Лейбница. Методологічні принципи філософсько-психологічної системи. Психологія у світлі вчення про монади. Переустановлена гармонія і питання про відношення душі й тіла. Внутрішні джерела активності монади: перехід від перцепції до апперцепції. Стадії розвитку монади. Свідоме й несвідоме. Достатня підстава, індивідуалізація та прийняття рішення – проблеми мотивації вчинку.

Сенсуалізм в психології. Матеріалістична концепція Т. Гоббса. Встановлення єдності емпіричного та раціоналістичного пізнання. Психіка як внутрішній стан рухомої матерії. “Привиди”, їх види. Відчуття - перші форми психічного. Асоціації як основний психічний феномен. Види асоціацій, їх роль. Механізми мислення. Складення та відрахування уявлень як основа процесу мислення. Роль мови у пізнавальному процесі. Комунікативні перешкоди між людьми. Регуляція мимовільних рухів. Значення поглядів Т. Гоббса. Зародження асоціативної психології.

Сенсуалізм Дж. Локка. Критика теорії природжених ідей. Психіка як “чиста дошка”. Досвід – основа усіх ідей та понять. Поняття “рефлексія”. Вчення про прості та складні ідеї. Роль мови у формуванні ідей. Функції мови. Вчення про межі та рівні пізнання. Зв’язок волі та емоцій.

Семінарське заняття

Обговорення реферату.

- «Ідеалістична традиція Г. Лейбница».

ТЕМА 8. Психологія просвітництва

Питання для самопідготовки:

1. Зародження та розвиток асоціативної психології 18 ст. (Д. Гартлі, Д. Берклі, Д. Юм).
2. Класичні теорії асоціативної психології (Т. Браун, Дж. Мілль, І. Гербарт, Дж. С. Мілль, Г. Спенсер).
3. Французький матеріалізм (Е. Кондільяк, Ж. Ламетрі, Д. Дідро, П. Гольбах, К. Гельвецій).
4. Розвиток німецької психології (Х. Вольф, І. Кант).

Семінарське заняття

Загальна характеристика психології 18 ст. Науковий рух, література й мистецтво. Локківські традиції. Нові напрями психології: етнопсихологія, соціальна та диференціальна психологія.

Французька психологія. Джерела французького матеріалізму. Рефлекторний принцип діяльності психіки Ж. Ламетрі. Душа як здібність до відчуттів. Потреби – рухомі сили активності людини. Об'єктивні методи вивчення психіки. Антропологічний принцип у психології.

“Статуя” Е. Кондільяка. Досвід – основа знань. Відчуття – джерело внутрішнього світу людини.

Соціальний детермінізм К. Гельвеція. Людина як продукт соціального середовища та виховання. Сенсуалізм К. Гельвеція. Пристрасть як джерело активності людини. Види пристрасті.

Німецька психологія. Х. Вольф: розподіл емпіричної й раціоналістичної психології. Душа як основа всіх психічних проявлень. Психофізіологічний паралелізм Х. Вольфа.

Теорія пізнання І. Канта. “Річ у собі” – неможливість пізнання зовнішніх об'єктів. Психологія як наука о свідомості.

Питання для самоконтролю:

1. Теорія пізнання І. Канта.
2. Назвіть об'єктивні методи вивчення психіки.
3. Що таке соціальний детермінізм К. Гельвеція?
4. Надайте загальну характеристику психології 18 ст.

РОЗДІЛ 2. НАУКОВИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЇ

ТЕМА 1. Розвиток асоціативної психології

Питання для самоперевірки:

1. Класичні теорії асоціативної психології.
2. Позитивізм Г. Спенсера.
3. Асоціанізм Д. Гартлі.
4. Асоціанізм Дж. Прістлі.
5. Асоціанізм Д. Берклі та Д. Юма.

Семінарське заняття

Сутність методологічної кризи кінця 18 початку 19 ст. Пошук нового предмету психології, методів дослідження. Зародження та становлення асоціативної психології.

I. Гербарт. Взаємозв'язок психології й педагогіки. Критика експерименту як метода психології. Статика й динаміка душі. Пороги свідомості. Перцепція й аперцепція. Активність душі. Роль несвідомого. Теорія статикі й динаміки уявлень. Теорії навчання: чотири принципа навчання.

Зародження та становлення асоціативної психології. Позитивізм Г. Спенсера Активність матерії. Мозок – орган психічного життя.

Асоціанізм Д. Гартлі. Психофізіологічний паралелізм душі й тіла. Відчуття як фізіологічна основа виникнення ідей. Зв'язок асоціацій з рефлекторним механізмом. Універсальність принципа асоціацій, вібраційна теорія асоціативних ідей.

Асоціанізм Дж. Прістлі. Активність матерії: притяжіння й відштовхування. Мозок як особа організована матерія, “природне сидаліще думки”. Органи відчуттів - зв'язок людини з навколишнім світом. Антропоморфізм Дж. Прістлі.

Асоціанізм Д. Берклі та Д. Юма. Первинність свідомості. Емпіризм Д. Берклі. Соліпсизм. Агностіцизм Д. Юма. Категорії перцепції. Прості й складні сприйняття та ідеї. Асоціації як

механізм зв'язку ідей. Особистість як “скоплення різнобічного сприйняття”. Інтроепективна асоціативна психологія.

Значення англійського асоціанізму 18 ст.

Класичні теорії асоціативної психології. Т. Браун: психологічні закономірності придбання індивіда досівду. Закони асоціацій. Комплекси відчуттів. Творчі асоціації.

Асоціанізм Дж. Мілля. Відчуття як первинне становище свідомості. Закон суміжності асоціацій. Недоступність пізнання психіки людини..

Д. Ст. Мілля. Підкорення психіка людини законам асоціацій. Хімічна структура свідомості. Закони асоціацій.

А. Бен. Зв'язок фізичного та психічного, свідомості та поведінки. Спонтанні дії. Навички. Модель спроб та помилок.

Позитивізм Г. Спенсера. Розширення предмета психології: зв'язок свідомості з навколишнім світом. Психіка – є механізм адаптації до навколишнього. Форми адаптації. Генезис психіки. Вплив поглядів Г. Спенсера на формування експериментальної психології.

Питання для самоперевірки:

1. Назвіть чотири принципа навчання.
2. Назвіть закони асоціацій.
3. Що таке модель спроб та помилок?
4. Що таке закон суміжності асоціацій?

ТЕМА 2. Становлення та розвиток експериментальної психології

Питання для самопідготовки:

1. Виникнення перших експериментальних розділів психології.
2. Крива забування Еббінгауза.
3. Закон Вебера – Фехнера.
4. Відкриття першої експериментальної лабораторії.

Лекційне заняття

Природно-наукові передумови становлення психології. Розвиток фізіології й рефлексорної психології: Я. Свамердам, Г. Бургав, Р. Витт, І. Прохазка, Ч. Белл, Ф. Мажанді, Я. Пуркіне. Досягнення анатомії й фізіології головного мозку. Френологія Ф. Галя. П. Брока: відкриття центра мови. Карта моторний центрів: Фріц й Гітціг. К. Гольджи: сетевідна будова нервової системи. Вчення І.П. Павлова.

Революція в біології Ч. Дарвіна. Ф. Гальтон: генетика індивідуальних відмінностей.

Роль психіатрії в становленні психології. Ф. Пінель: гуманізація психіатрії. Ж. Шарко: соматичний підхід до патології психіки, вплив гіпнозу. Психіатрія в Росії: І. М. Балінський. В. М. Бехтерев: організація експериментальної психології.

Виникнення перших експериментальних розділів психології. Психофізика Е. Вебера. Г. Гельмгольц: експериментальна психофізіологія органів відчуттів. Е. Пфлюгер: нове розуміння рефлексу. Психодіагностика. В. Вундт: Ф. Гальтон: метод свободних словесних асоціацій. Г. Еббінгауз: експериментальне вивчення пам'яті, навичок. Дж. Кеттел: вивчення об'єму уваги, навичок читання. Диференційна психологія. А. Біне: тести інтелекту. В. Штерн: "коефіцієнт інтелекту". Формування психодіагностичних методик у межах психологічних шкіл.

Питання для самоперевірки:

1. Який внесок у психіатрію зробив Пінель?
3. Що таке закон Вебера – Фехнера?
4. Коли була відкрита перша експериментальна лабораторія?
5. Де була відкрита перша експериментальна лабораторія?

ТЕМА 3. Становлення та розвиток нових психологічних шкіл

Питання для самопідготовки:

1. Становлення та розвиток нових психологічних шкіл: структуралізм й функціоналізм.
2. Становлення та розвиток нових психологічних шкіл: Вюрцбурська школа.
3. Французька психологічна школа 19 ст.
4. Описова психологія 19-20 ст.
5. Методологічна криза психології 20 ст.

Лекційне заняття

Становлення та розвиток нових психологічних шкіл. Криза психології. Поява нових методів дослідження психіки.

Структуралізм. Е. Тітченер: вивчення структури свідомості. Функціоналізм. Ф. Brentano: дослідження психічних актів, які спрямовані на предмети, дію, та виконують певну функцію. Іntenція. К. Штумпф: предмет психології – дослідження психологічних актів. Інтелектуальні та емотивні функції. Дослідження сприйняття музики. Прагматизм У. Джемса. Роль свідомості у встановленні зв'язку організму з навколишнім. Вивчення “потоків свідомості”. Увага її навички – основні детермінанти свідомості. Теорія емоцій. Роль самооцінки у становленні особистості. Д. Дьюї: використання психології у сфері освіти. Соціальна адаптація. Д. Енджелл: дослідження м'язової адаптації, розвиток здібностей. Р. Вудвортс: “динамічна психологія”. Мотивація поведінки. Етапи діяльності.

Вюрцбурська школа. О. Кюльпе, Н. Ах, К. Бюлер, О. Зельц. Вивчення динаміки пізнавальних процесів. Розумові образи, їх значення. Установка.

Французька школа. Ж. Шарко, Т. Рибо, П. Жане, Е. Дюркгейм, Т. Тард. Людина як результат культурно-історичного розвитку. Вивчення фактів та закономірностей

психіки. Співвідношення свідомого й підсвідомого. Об'єкт вивчення – людина з психічними порушеннями, різні групи.

Семінарське завдання

Обговорення рефератів:

- «Розвиток галузей психології: психологія розвитку».
- «Розвиток галузей психології: етнічна психологія».
- «Виникнення і розвиток соціальної психології».
- «Розвиток диференціальної психології».

Питання для самоперевірки:

1. Стадії інтелектуального розвитку людини за Піаже.
2. Назвіть основні теорії емоцій.
3. Назвіть основні детермінанти свідомості.

ТЕМА 4. Розвиток галузей психології

Питання для самопідготовки:

1. Вплив Гальтона на виникнення евгеніки.
2. Основні ідеї евгеніки.
3. Емоціональний та моральний розвиток дитини.

Лекційне заняття

Розвиток напрямків психології. Психологія розвитку. Розвиток вікової психології. Педологія С. Холла. Д. Селлі: основні положення асоціативного підходу у розвитку дитини. Інтелектуальний розвиток дитини. Е. Мейман: періодизація психічного розвитку. Е. Клапаред: дослідження етапів психічного розвитку дітей. Психогностика й психотехніка. А. Геззел: вивчення психічного розвитку дітей від народження до трьох років. “Дзеркало Геззела”. Д.М. Болдуїн: вивчення емоціонального та морального розвитку дитини. М. Мід: соціалізація дітей у різних культурах. В. Штерн: аналіз особистісного розвитку дитини. Теорія конвергенції. Тестування інтелекту. А. Валлон: періодизація психічного розвитку, розвиток емоціональної сфери, криза трьох років.

Етнічна психологія. І. Гердер, М. Лацарус, Х. Штейталь, В. Вундт, У. Ріверс: ідея народного духу. Дослідження психології народу.

Соціальна психологія. Г. Спенсер, Е. Дюркгейм, Г. Тард, Дж. Мід, Г. Лейбон: психологія груп. Теорія колективу: В.Н. Бехтерев, О.С. Залужний, О.С. Макаренко. М.О. Бердяев: соціальна психологія особистості. В.Н. Бехтерев: психологія малої групи.

Диференціальна психологія. Ф. Гальтон: створення техніки вивчення індивідуальних відмінностей. Д. Кеттел: діагностика індивідуальних відмінностей (тести). А. Біне: проблеми інтелектуального розвитку та діагностика розумового розвитку.

Питання для самоперевірки:

1. Назвіть методики діагностики інтелектуального розвитку.
2. Тест Кеттела.
3. Проблема спадковості за Гальтоном?
4. Що таке «Дзеркало Геззела»?
5. Дослідження Маргарет Мід.

ТЕМА 5. Біхевіоризм, гештальтпсихологія: становлення та розвиток у 19-20 століттях

Питання для самопідготовки:

1. Загальна характеристика біхевіоризму.
2. Загальна характеристика гештальтпсихології.

Лекційне заняття

Методологічна криза психології. Відокремлення трьох провідних напрямків психології: біхевіоризму, гештальтпсихології, глибинної психології.

Загальна характеристика біхевіоризму. Методологія концепції: Д. Уотсон. Предмет вивчення психології – поведінка. Теорія Д. Уотсона: вивчення поведінки, аналіз її формування.

Теорія Е. Торндайка: експериментальне дослідження умов та динаміки навчання. Метод навчання – спроби та помилки.

Теорія соціально навчання. Б. Скіннер та Е. Толмен: розробка методів цілеспрямованого навчання, корекція поведінки. Оперантна поведінка.

Д. Роттер: “локус контроль”. А Бандура: поняття побічного підкріплення, корекція девіантної поведінки.

Загальна характеристика гештальтпсихології. Загальні поняття: психічне поле, ізоморфізм, феноменологія, інсайт. М. Вертгеймер: дослідження феноменів психічного поля, законів його організації й реорганізації. Закони та якості сприйняття, механізми творчого мислення. К. Коффка: вивчення якостей, законів, розвитку сприйняття. Закони розвитку гештальтів. В. Келер: вивчення законів та розвитку образно-схематичного мислення. Теорія особистості і груп К. Левіна: вивчення структури та якостей особистості, рівні регуляції поведінки, групова диференціація, види лідерства.

Питання для самоперевірки:

1. Що таке локус контролю?
2. Що таке побічне підкріплення?
3. Що таке інсайт?
4. Що таке психічне поле?
5. Назвіть основні механізми творчого мислення.

ТЕМА 6. Глибинна психологія та її розвиток у 19-20 ст. поява нових напрямів психології

Питання для самопідготовки:

1. Розвиток особистості: стадії психосексуального розвитку особистості З. Фрейда.
2. Розвиток особистості: стадії психосоціального розвитку особистості Е. Еріксона.
3. Топографічна модель особистості З. Фрейда.
4. Індивідуальна психологія Альфреда Адлера.
5. Его-психологія Еріка Еріксона.

Лекційне заняття

Загальна характеристика психоаналізу. Методологічні засади. Основні теорії глибинної психології: З. Фрейд: структура особистості (Єго, Суперего, Ід), рухомі сили розвитку особистості (несвідомі потяги життя й смерті), основні механізми розвитку та захисту (ідентифікація, раціоналізація, проекція, сублімація, витиснення, регресія).

Аналітична психологія К.Г. Юнга: структура особистості (колективне несвідоме, індивідуальне несвідоме, свідомість). Типологія особистості. Архетипи індивідуальної психіки.

Індивідуальна психологія А. Адлера. Типологія – формування індивідуального стиля життя. Компенсація та почуття єдності.

Модифікація глибинної психології. Е. Фромм: захисні механізми психіки (садизм, мазохізм, конформізм, деструктивізм). Засоби реалізації внутрішньої природи людини: засіб бути й засіб мати. Е. Берн: трансактний аналіз. Е. Еріксон: об'єднання ідей психоаналізу та гуманістичної психології. Вплив соціуму на розвиток дитини. Стадії психічного розвитку. Психоісторія.

Семінарське завдання

Обговорення рефератів:

- «Глибинна психологія та її розвиток. Теорія З. Фрейда».
- «Індивідуальна психологія А. Адлера».
- «Аналітична психологія К. Юнга».

Питання для самоперевірки:

1. Назвіть основну відмінність між теоріями особистості за Фрейдом та Юнгом.
2. Що таке колективне несвідоме?
3. Назвіть основні архетипи за Юнгом.
5. Що таке сублімація? Наведіть приклади.
6. Що таке регресія? Наведіть приклади.
7. Назвіть основні захисні механізми за Фрейдом.

ТЕМА 7. Поява нових напрямів психології

Питання для самопідготовки:

1. Еволюція шкіл й напрямів психології: необіхевіоризм, неофрейдизм.
2. Основні теорії гуманістичної психології (Г. Олпорт, А. Маслоу, К. Роджерс).
3. Розвиток когнітивної психології (Д. Міллер, У. Найссер, Г. Келлі).

Семінарське заняття

Гуманістична психологія. Г. Олпорт: основні та інструментальні риси особистості. А. Маслоу: ієрархія потреб. Самоактуалізація. К. Роджерс: “Я-концепція”, особистісно-орієнтована терапія.

Генетична психологія. Ж. Піаже: етапи психічного розвитку, вивчення розвитку інтелекту. Л. Кольберг: теорія розвитку моральності у дітей.

Когнітивна психологія. Д. Міллер, У. Найссер: основні положення когнітивної психології, розробка нових методів вивчення пізнавальної сфери людини.

Питання для самоперевірки:

1. Які стадії інтелектуального розвитку людини виділяв Ж. Піаже?
2. Чи кожна особистість досягає самоактуалізації за А. Маслоу?
3. Яка базова потреба людини на погляд А. Маслоу?
4. Назвіть основні положення когнітивної психології.
5. Що таке необіхевіоризм?
6. Що таке неофрейдизм?

ТЕМА 8. Розвиток психології в Україні

Питання для самопідготовки:

1. Зародження російської психології: тенденції розвитку.
2. Виникнення і розвиток експериментальної психології в Росії.
3. Російська психологія в 20-40 роках 20 ст. Педологія.
4. Психологічні погляди Г.І. Челпанова.
5. Формування і розвиток радянської вікової та педагогічної психології.

Лекційне заняття

Виникнення та розвиток психології: К. Сокович, І. Гізель, С. І. Яворський. Подальший розвиток психології: Погляди Ф. Прокоповича, С. Калиновського, С. Кулябки, Г. С. Сковороди, Я. П. Козельського, М. П. Драгоманов, І. О. Сікорський.

Антропологічна психологія В. Татищева. Матеріалістична традиція М. Ломоносова та О. Радіщева. Філософсько-психологічні погляди О.І. Герцена: діалектика, мислення як продукт вищого розвитку матерії. Психологічні погляди В.Г. Белінського: антропологічний принцип, М.О. Добролюбова: принцип зовнішньої детермінації психічних процесів. М.Г. Чернишевський: предмет, завдання, метод психології. Вчення про потреби. Темперамент та характер. Антропоморфізм М.Г. Чернишевського.

Виникнення та розвиток експериментальної психології. І.М. Сеченов: нова трактовка психічного акту. Об'єктивність психології.

Розвиток психології другої половини 19ст.- перша половина 20 ст. Виникнення перших психологічних лабораторій. М.М. Ланге – створення першої психологічної лабораторії на Україні.

О. Ф. Лазурський: вивчення індивідуальних властивостей. Г. І. Челпанов: принцип активності поведінки. Орієнтований

рефлекс. Рефлексологія: І. П. Павлов, В. М. Бехтерев. Н. Грот – емоційний тон відчуттів. О. О. Ухтомський про доміную.

Концепція К. Д. Каверіна. Проблема моралі, історико-психологічні дослідження психіки. Аналіз психічного та морального у концепції О. Потебні. Дослідження ролі мови у розвитку людини.

Поява філософсько-релігійних трактувань психіки. Концепції В. Соловйова, Л. Лопатіна, Н. Лоського, С. Франкла. Педологія. Етапи становлення. К. М. Корнілов: вивчення поведінки. П. П. Блонський: психологія розвитку дитини. статеве виховання підлітків. Л. С. Виготський: теорія вищих психічних функцій. Поняття “зона найближчого розвитку”. Проблема обдарованості. Виховання “важких дітей”. Значення досягнень Л. С. Виготського.

Розвиток психології другої половини 20 ст. Принцип діяльності в психології. М. Я. Басов: людина як творець у навколишньому. Праця як форма взаємовідношення людини з природою. С. Л. Рубінштейн: єдність свідомості та діяльності. О. М. Леонтьєв: структура діяльності. А. Р. Лурія: культурно-історична теорія. Вплив афектів на стресові ситуації. Нейропсихологія. О. О. Смирнов: теорія запам’ятовування. Б. Н. Теплов: дослідження сприйняття, проблеми індивідуальних відмінностей. О. В. Запорожец: розвиток сприйняття та мислення, процес формування емоцій й почуттів у дитини. Л. О. Венгер: розвиток мислення, вправи для дошкільників для розвитку логічного мислення. П. Я. Гальперін: теорія поетапного формування розумових дій. В. В. Давидов: зміст та будова навчальної діяльності, її зв’язок з розвитком свідомості, особистості та здібностями дитини. Д. Б. Ельконін: проблеми гри дошкільника, періодизація психічного розвитку. Л. І. Божович: процес формування особистості дітей. М. І. Лісіна: розвиток спілкування.

Сучасні проблеми вітчизняної психології: Г. О. Балл, М. Й. Боришевський, І. Д. Бех, О. В. Киричук, С. Д. Максименко, В. О. Моляко, В. К. Демиденко,

О. В. Скрипченко,
Ю. О. Приходько.

Н. В. Чепелева,

Т. С. Яценко,

Питання для самоперевірки:

1. Розвиток радянської психології другої половини 20 ст.
2. Внесок Л.С. Виготського у розвиток психології.
3. С.Л. Рубінштейн: проблеми історії психології та вчинковий осередок психологічної системи.
4. Теорія провідної діяльності та розвиток психіки у працях О.М. Леонтьєва.
5. Теорія поетапного формування розумових дій П.Я. Гальперіна.
6. Б.Г. Ананьєв: людина як суб'єкт діяльності.
7. Вчення Ф. Прокоповича про творчу особистість.
8. Психологія вчинку у працях С. Кулябка та С. Калиновського.
9. Феноменологія самопізнання Г. Сковороди.
10. Ідеї вселюдського у працях Я. Козельського.
11. Г. С. Костюк: історія психології та історія людської культури.
12. Теорія "історичної рефлексії" М. Г. Ярошевського.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний та підсумковий контроль (Залік). Усне опитування, доповіді та реферати, участь у дискусіях та обговореннях, творчі завдання, тестовий контроль.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна роботи																		
змістовий модуль I								змістовий модуль II								Підсумковий залік	Сума	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	50	100	
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	4		

T

I, T2 ... T11 - теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	Добре	
75-84	C		
70-74	D	Задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Питання для підсумкового контролю:

1. Визначення історії психології як науки. Предмет й завдання історії психології.
2. Етапи становлення психології як науки.
3. Методологічні основи історії психології.
4. Загальна характеристика психології періоду античності.
5. Психологічна природа анімізму.
6. Філософсько-психологічні погляди представників Мілетської школи.
7. Досягнення Алкмеона у пізнанні психіки людини.
8. Філософсько-психологічна система Емпідокла.
9. Загальні положення вчення Анаксагора.
10. Атомічна філософсько-психологічна концепція Демокрита.
11. Філософська й медична школа Гіппократа.
12. Філософсько-етична система Сократа.
13. Ідеалістичні погляди Платона.
14. Вчення Аристотеля про душу.
15. Аристотель про особливості розвитку пізнавальних процесів.
16. Вчення стоїків про створення світу.
17. Погляди стоїків про здібності душі.
18. Етика стоїків та вчення про афекти.
19. Уявлення Епікура про природу та душу.
20. Лукрецій Кар: матеріальність світу та неоднорідність душі.
21. Олександрійська школа лікарів.
22. Психофізіологія К. Галена.
23. Теолого-містичні підходи до пояснення природи душі.
24. Загальна характеристика психології в епоху Середньовіччя.
25. Арабомовна наука.
26. Виникнення і розвиток психології в країнах Сходу (Китай, Індія, Японія).
27. Фома Аквінський: тлумачення Аристотеля.
28. Критика томізму. Д. Скотт, Р. Бекон, В. Оккам.

29. Розвиток психології в епоху Відродження.
30. Основні тенденції розвитку філософії і психології у 17 ст.
31. Філософсько-психологічна система Р. Декарта.
32. Матеріалістична концепція Т. Гоббса.
33. Вчення Б. Спінози про психіку.
34. Сенсуалізм Дж. Локка.
35. Ідеалізм Г. Лейбніця.
36. Зародження та розвиток асоціативної психології 18 ст.
(Д. Гартлі, Д. Берклі, Д. Юм).
37. Класичні теорії асоціативної психології (Т. Браун, Дж. Мілль, І. Гербарт, Дж. С. Мілль, Г. Спенсер).
38. Французький матеріалізм (Е. Кондільяк, Ж. Ламерті, Д. Дідро, П. Гольбах, К. Гельвецій).
39. Розвиток німецької психології (Х. Вольф, І. Кант).
40. Природно-наукові передумови становлення психології як самостійної галузі знань.
41. Виникнення перших експериментальних розділів психології.
42. Становлення та розвиток нових психологічних шкіл: структуралізм й функціоналізм.
43. Становлення та розвиток нових психологічних шкіл: Вюрцбурська школа.
44. Французька психологічна школа 19 ст.
45. Описова психологія 19-20 ст.
46. Розвиток галузей психології: психологія розвитку.
47. Розвиток галузей психології: етнічна психологія.
48. Виникнення і розвиток соціальної психології.
49. Розвиток диференціальної психології.
50. Методологічна криза психології 20 ст.
51. Загальна характеристика біхевіоризму.
52. Загальна характеристика гештальтпсихології.
53. Глибинна психологія та її розвиток. Теорія З. Фрейда.
54. Аналітична психологія К. Юнга.
55. Індивідуальна психологія А. Адлера.
56. Еволюція шкіл й напрямів психології: необіхевіоризм, неофрейдизм.

57. Основні теорії гуманістичної психології (Г. Олпорт, А. Маслоу, К. Роджерс).

58. Розвиток когнітивної психології (Д. Міллер, У. Найссер, Г. Келлі).

59. Зародження російської психології: тенденції розвитку.

60. Виникнення і розвиток експериментальної психології в Росії.

61. Російська психологія в 20-40 роках 20 ст. Педологія.

62. Психологічні погляди Г.І. Челпанова.

63. Формування і розвиток радянської вікової та педагогічної психології.

64. Розвиток радянської психології другої половини 20 ст.

65. Внесок Л.С. Виготського у розвиток психології.

66. С.Л. Рубінштейн: проблеми історії психології та вчинковий осередок психологічної системи.

67. Теорія провідної діяльності та розвиток психіки у працях О.М. Леонт'єва.

68. Теорія поетапного формування розумових дій П.Я. Гальперіна.

69. Б.Г. Анан'єв: людина як суб'єкт діяльності.

70. Вчення Ф. Прокоповича про творчу особистість.

71. Психологія вчинку у працях С. Кулябка та С. Калиновського.

72. Феноменологія самопізнання Г. Сковороди.

73. Ідеї вселюдського у працях Я. Козельського.

74. Г.С. Костюк: історія психології та історія людської культури.

75. Теорія "історичної рефлексії" М.Г. Ярошевського.

Список використаної літератури:

Основна

1. *Галустова О.В.* История психологи в вопросах и ответах : учебное пособие / Оксана Викторовна Галустова. – М. : ТК Велби, Узд. Проспект, 2006. – 216 с.
2. *Ждан А.Н.* История психологи : от Античности до наших дней : ученик для вузов /Антонина Николаевна Ждан. – М. : Академический Проект ; Триста, 2008 – 576 с.
3. *Жуков С. М.* Історія психології: навчальний посібник /С. М. Жуков, Т. В. Жукова. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 210 с.
4. *Лучинин А.С.* История психологи / Олександр Сергеевич Лучинин. – Ростов на Дону: Феникс, 2005. – 416 с.
5. *Марцинковская Т. Д.* История психологии: учебное пособие для студентов высших учеб. заведений / Татьяна Давыдовна Марцинковская. – М. : Изд. Центр Академия, 2004. – 544 с.
6. *Махній М.М.* Історія психологічної думки : навч. посібник / М.М. Махній, М.А. Скок. – Чернігів, 2010. – 256 с.
7. *Морозов А.В.* История психологи : учеб. пос. для вузов / Олександр Владимирович Морозов. – М. : Академический проспект, 2003. – 288 с.
8. *Роменець В.А.* Історія психології : Стародавній світ. Середні віки. Відродження : нав. посіб. / Володимир Андрійович Роменець.– К. : Либідь, 2005.– 916 с.
9. *Роменець В.А.* Історія психології : XVII століття. Епоха Просвітництва : нав. посіб. / Володимир Андрійович Роменець. – К. : Либідь, 2006. – 1000 с.
10. *Роменець В.А.* Історія психології : XIX – початок XX століття : нав. посіб. / Володимир Андрійович Роменець. – К. : Либідь, 2007. – 832 с.
11. *Ярошевский М.Г.* История психологии. От античности до середины XX века./ Михаил Григорьевич Ярошевский. – М.: Академия, 1997. – 416с.

Додаткова

1. *Адлер Г.* Лекции по аналитической психологии. - М, 1999.
2. *Ананьев Б. Г.* Очерки истории русской психологии XVIII і XIX століть. - М., 1987.
3. *Бехтерев В.М.* Объективная психология (серия "Памятники психологической мысли"). - М, 1991.
4. *Войтович В.* Українська міфологія. - К.: Либідь, 2002. - 664 с.
5. *Вундт В.* Миф и религия. - М., 2001.
6. *Губко О.Т.* Психология в Киево-Могилянской академии // Вопросы психологии. - 1980. -№ 1. - С. 89-95.
7. *Дильтей В.* Описательная психология. - М., 1997.
8. *Декарт Р.* Страсти души // Соч.: в 2-х т. - Т. 1. - М., 1989.
9. *Ждан А.Н.* История психологии как становление ее предмета. - М., 1994.
10. *Ибн Сина.* Книга о душе // Избранные философские произведения. - М, 1980. - С. 384-521.
11. История становления и развития экспериментально-психологических исследований в России. - М., 1990.
12. *Кант И.* Ответ на вопрос: что такое просвещение // Соч. в 6-й т., - Т.6. - М.: Мысль, 1986. - С. 27-35.
13. *Кольцова В.А.* О целостном подходе в историко-психологическом исследовании // Принцип системности в психологических исследованиях. - М., 1990. - С. 131-137
14. *Кондильяк Э.* Трактат об ощущениях: в 2-х ч. - М., 1982.
15. *Кониський Г.* Філософські твори у двох томах. - К.: Наукова думка, 1992.
16. *Корольчук М.С., Криворучко П.П.* Історія психології: навч. посібник. - К.: Ніка-Центр 2004 -248 с.
17. Краткий курс истории психологии: уч. пособие. - М.: МПА, 1995. - 144 с.
18. *Криворучко П.П.* Історія психології. Курс лекцій. - К.: КМУ, 2003. - 220 с.
19. *Кузьмин Е.С. Якунин В.А.* Развития психологии в XVIII-XIX веках. - Л., ЛГУ, 1982.

20. *Лейбниц Г. В.* Монадологія // Соч.: у 4-х т. - Т. 1. - М., 1982.
21. *Монтень М.* Опыты. - М.: Терра, 1991.
22. Нариси з історії вітчизняної психології / за ред. Г.С. Костюка. - К.: Рад.шк., 1952. - 255 с.
23. Нариси з історії вітчизняної психології ХІХ - початку ХХ ст. / за ред. Г.С. Костюка. - К., 1959. - 364 с.
24. *Никольская А.А.* Возрастная и педагогическая психология дореволюционной России. - Дубна, 1995.
25. *Пиаже Ж.* Психология интеллекта // Избр. психол. труды. - М., 1994.
26. Психологическая наука в России ХХ столетия: проблемы теории и истории. - М., 1997.
27. *Роменець В.А.* Історія психології Стародавнього світу і Середніх віків. - К.: Вища школа, 1983. - 439 с
28. *Роменець В.А.* Історія психології епохи Відродження. - К.: Вища школа, 1988. - 407с.
29. *Роменець В.А.* Історія психології ХVІІ ст. - К.: Вища школа, 1990.
30. *Роменець В.А.* Історія психології Просвітництва. - К.: Вища школа, 1993. - 312 с
31. *Роменець В.А.* Історія психології ХІХ-початку ХХ ст. - К.: Вища школа, 1995. - 614 с.
32. *Роменець В.А.* Історія психології ХІХ-першої половини ХХ ст. - К.: Либідь, 1998.
33. *Роменець В.А.* Історія психології ХХ століття. - К.: Либідь, 1998. - 989
34. *Роменець В.А.* Предмет і принципи історико-психологічного дослідження (принципи тлумачення текстів першоджерел) // Психологічні проблеми навчання, виховання, активності та розвитку особистості: Матеріали Звітної наукової сесії Інституту психології АПН України. - К., 1995. - С 4-15.
35. *Руссо Ж.-Ж.* Еміль або про виховання. - К., 1999.
36. *Соколов М.В.* Очерки истории психологических воззрений в России в ХІІІ-ХУІІІ веках. - М., 1963.
37. *Спиноза Б.* Этика // Избр. произведения. - М., 1957.

38. *Теплов Б.М* Об объективном методе в психологии // Избранные труды. - М., 1985. - Т.2. - С.283-309.

39. *Теплов Б. М.* О некоторых общих вопросах разработки истории психологии // Избранные труды. - М., 1985.-С. 191-199.

40. *Тутуджян О.М.* История психологии как научный процесс развития концептуального аппарата / Исторический путь психологии: прошлое, настоящее, будущее. - М., 1992.

41. *Узнадзе Д. Н.* Психологические исследования. - М., 1996.

42. *Франкл В.* Поиск смысла жизни и логотерапия // Психология личности. Тексты. - М., 1982.

43. *Фрейд З.* Введение в психоанализ. Лекции. - М., 1989.

44. *Фромм Э.* Бегство от свободы. - М., 1990.

45. Хрестоматия по истории психологии / Под ред. П.Я. Гальперина, А.Н. Ждан. - М., 1980.

46. *Хол С., Линдсей Г.* Теории личности. - М., 1997.

47. *Шкуратов В.А.* Историческая психология. - М., 1998.

48. *Юнг К.* Аналитическая психология. - СПб., 1994.

49. *Ясперс К.* Смысл и назначение истории. - М., 1991.

Електронні інформаційні ресурси

1. uk.wikipedia.org/wiki

2. www.newikis.com/uk/wiki

3. ddpu.drohobych.net/departments/sgf

4. <http://makhnii-history.blogspot.com>

5. www.StudFiles.ru/preview/5010285

Навчальне видання

Піщевська Елеонора Володимирівна
Сулова Валерія Олександрівна
Уханова Анастасія Ігорівна

Історія психології

*МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО СПЕЦІАЛЬНОГО КУРСУ
для студентів спеціальності 053 «Психологія»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти*

Підп. до друку 25.06.2021. Формат 60x90/16. Папір офсетний.

Гарн. «Times» Друк цифровий. Ум. друк. арк. 0,23.

Наклад 120 пр.

Видавець Букаєв Вадим Вікторович

вул. Пантелеймонівська 34, м. Одеса, 65012.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2783 від 02.03.2007 р.

Тел. 0949464393, email – 7431393@gmail.com